

МАТОЛІНЕЦЬ Н.В.¹, ДУБРОВ С.О.²

РОЛЬ НУТРИТИВНОЇ ПІДТРИМКИ У ПРОЦЕСІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПАЦІЄНТІВ: РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ ТА ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

¹ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького»²КНП «Київська міська клінічна лікарня №12»

Вступ. Нутритивна підтримка є важливим компонентом комплексної реабілітації після тяжких захворювань та травм.

Мета роботи. Визначити рівень обізнаності пацієнтів і лікарів щодо нутритивної підтримки та оцінити практику її застосування в Україні.

Матеріали і методи. У жовтні 2025 року проведено кількісне опитування 150 лікарів (онкологи, неврологи, лікарі фізичної та реабілітаційної медицини) та 300 пацієнтів (після інсульту, спеціалізованого онкологічного лікування, політравми). Формат – структуровані інтерв'ю онлайн та очно.

Результати і обговорення. Лише 56 % пацієнтів отримували рекомендації щодо харчування; серед постраждалих від політравм – 42 %. 50 % пацієнтів зверталися до неофіційних джерел інформації (інтернет, соціальні мережі). 87 % лікарів надають рекомендації, але лише 31 % мають високий рівень знань; 15 % проходили спеціалізоване навчання. Спеціалізоване харчування призначають 61 % лікарів, отримували лише 24 % пацієнтів.

Висновки. В Україні існує суттєвий розрив між міжнародними стандартами нутритивної підтримки та реальною практикою. Необхідні освітні програми для лікарів, інтеграція дієтологів у мультидисциплінарні команди та включення клінічного харчування до державних протоколів.

Ключові слова: нутритивна підтримка, реабілітація, мальнутриція, спеціалізоване медичне харчування, Україна.

ВСТУП

Нутритивна підтримка є ключовим компонентом комплексної реабілітації пацієнтів після тяжких захворювань, травм та оперативних втручань. Вона забезпечує організм необхідними макро- та мікронутрієнтами, сприяє регенерації тканин, відновленню функціональних можливостей та зниженню ризику ускладнень. У міжнародній практиці клінічна нутриціологія інтегрована до стандартів лікування, а її ефективність підтверджена численними дослідженнями [1–3].

В Україні цей напрям перебуває на етапі становлення. Ситуація ускладнюється зростанням кількості пацієнтів, які проходять тривалу реабілітацію після бойових та тяжких травм, інсультів, онкологічних захворювань. Високі метаболічні потреби таких пацієнтів роблять нутритивну

підтримку критично важливою, однак її застосування залишається фрагментарним [5–7].

МЕТА РОБОТИ

Визначити рівень обізнаності пацієнтів і лікарів щодо нутритивної підтримки та оцінити практику її застосування у процесі медичної реабілітації в Україні.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

У жовтні 2025 року дослідження реалізовано у співпраці з промисловими партнерами та професійними медичними асоціаціями; опитування виконано незалежною дослідницькою організацією (Дослідницька компанія Kantar, аналітичний звіт №12159/397400159, жовтень 2025 року). Дослідження проведено відповідно до етичних стандартів та з інформованої згоди респондентів.

Для кореспонденції: МАТОЛІНЕЦЬ НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА, професор, д. мед. н. ЛНМУ ім. Д. Галицького; заступник медичного директора з анестезіологічної роботи КНП «Перше територіальне медичне об'єднання м. Львова», м. Львів, вул. І. Миколайчука, 9. тел.: +38 067 7741348; e-mail: nmatolinets@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-6656-3621>

У рамках кількісного опитування було охоплено 150 лікарів-спеціалістів (онкологи, неврологи, лікарі фізичної та реабілітаційної медицини) з обласних центрів України та 300 пацієнтів віком 18–50 років, які проходили реабілітацію після інсульту, онкологічних захворювань або політравми.

Опитування проводилося у форматі структурованих інтерв'ю тривалістю 25 хвилин, онлайн та наживо. Оцінювалися такі параметри: рівень знань, характер рекомендацій, застосування спеціалізованого харчування, джерела інформації, наявність дієтологів у закладах. Методологія узгоджувалася з сучасними рекомендаціями ESPEN та ASPEN [1, 4].

РЕЗУЛЬТАТИ

Поінформованість пацієнтів

Аналіз результатів свідчить про недостатній рівень поінформованості пацієнтів щодо ролі харчування у процесі реабілітації. Лише 56 % респондентів зазначили, що отримували будь-які рекомендації щодо харчування під час лікування. Особливо низький рівень обізнаності зафіксовано серед пацієнтів після політравми: лише 42 % отримували рекомендації щодо харчування. Половина опитаних пацієнтів була змушена самостійно шукати інформацію, переважно в Інтернеті.

Обізнаність та підготовка лікарів

Серед лікарів 87 % повідомили, що надають пацієнтам рекомендації щодо харчування. Водночас лише 31 % оцінили власний рівень знань у сфері

нутритивної підтримки як високий, тоді як 57 % визначили його як середній, а 12 % – як низький. Лише 15 % лікарів проходили спеціалізоване навчання з клінічного харчування. У 31 % медичних закладів працюють дієтологи або нутриціологи.

Застосування спеціалізованого медичного харчування

Спеціалізоване медичне харчування призначають 61 % лікарів, проте лише 24 % пацієнтів зазначили, що отримували таку підтримку. При цьому 79 % пацієнтів, які застосовували спеціалізоване харчування, відзначили позитивний вплив на свій стан. Водночас 82 % лікарів визнають клінічну доцільність спеціалізованого харчування.

ОБГОВОРЕННЯ

Отримані результати демонструють суттєвий розрив між міжнародними рекомендаціями та реальною клінічною практикою в Україні. Пацієнти часто не отримують системних порад щодо харчування, що знижує ефективність медичної реабілітації та створює ризик використання недостовірних джерел. Лікарі визнають значення нутритивної підтримки, проте їхня підготовка залишається недостатньою, а спеціалізоване навчання проходить лише невелика частка [5].

Міжнародний досвід показує, що системна інтеграція нутритивної підтримки у протоколи лікування та медичної реабілітації суттєво покращує клінічні результати [2, 3]. У країнах ЄС та США дієтологи є обов'язковими членами мультидисциплінарних команд, а спеціалізоване харчування

Таблиця 1. Рівень поінформованості пацієнтів.

Категорія пацієнтів	Отримували рекомендації (%)	Самостійно шукали інформацію (%)
Загальна вибірка	56	50
Пацієнти після інсульту	61	47
Пацієнти після спеціалізованого онкологічного лікування	55	52
Пацієнти після політравм	42	58

Таблиця 2. Обізнаність лікарів щодо нутритивної підтримки.

Показник	Значення (%)
Лікарі, що надають рекомендації	87
Високий рівень знань	31
Середній рівень знань	57
Низький рівень знань	12
Пройшли спеціалізоване навчання	15
Наявність дієтологів у закладах	31

Таблиця 3. Застосування спеціалізованого харчування.

Показник	Значення (%)
Лікарі, що призначають харчування	61
Пацієнти, що отримували харчування	24
Пацієнти, що відзначили позитивний ефект	79
Лікарі, які визнають клінічну ефективність спеціалізованого харчування	82

фінансується державою або страховими програмами [6, 7]. В Україні відсутність нормативної бази та фінансових механізмів обмежує доступність нутритивної підтримки, що потребує системних змін.

ВИСНОВКИ

1. Рівень обізнаності пацієнтів щодо ролі клінічного харчування у реабілітації залишається недостатнім, особливо серед постраждалих від політравми.

2. Лікарі визнають значення нутритивної підтримки, проте лише третина має високий рівень знань; спеціалізоване навчання пройшла незначна частка.

3. Спеціалізоване медичне харчування признається обмежено, попри його доведену клінічну ефективність.

4. Основними бар'єрами є відсутність нормативної бази, дефіцит кадрів, недостатня післядипломна освіта та фінансові обмеження.

5. Подальший розвиток системи потребує залучення нутриціологів для консультування пацієнтів щодо лікувального харчування; розширення освітніх програм для лікарів та імплементації міжнародних протоколів та настанов в клінічну практику ЗОЗ України.

Фінансування / Funding
Немає джерела фінансування / There is no funding source.

Конфлікт інтересів / Conflicts of interest
Усі автори повідомляють про відсутність конфлікту інтересів / All authors report no conflict of interest

Етичне схвалення / Ethical approval

Це дослідження було проведено відповідно до Гельсінської декларації та затверджено місцевим комітетом з етики досліджень / This study was conducted in accordance with the Declaration of Helsinki and was approved by the local research ethics committee.

Надійшла до редакції / Received: 12.11.2025

Після доопрацювання / Revised: 15.11.2025

Прийнято до друку / Accepted: 25.11.2025

Опубліковано онлайн / Published online: 30.12.2025

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Weimann A, Bezmarevic M, Braga M, et al. ESPEN guideline on clinical nutrition in surgery – Update 2025. *Clin Nutr.* 2025;44(9):e1–e45.
2. Volkert D, Beck AM, Faxén-Irving G, et al. ESPEN guideline on nutrition and hydration in dementia – Update 2024. *Clin Nutr.* 2024;43(7):e123–e156.
3. Singer P, Blaser AR, Berger MM, et al. ESPEN guideline on clinical nutrition in the intensive care unit. *Clin Nutr.* 2021;40(12):1927–1980.
4. McClave SA, Taylor BE, Martindale RG, et al. ASPEN guidelines for the provision and assessment of nutrition support therapy in the adult critically ill patient. *JPEN J Parenter Enteral Nutr.* 2020;44(1):12–41.
5. Shvets AV, Ivanko OM, Deputat YuM, et al. The modern aspects of patients' nutritional support during rehabilitation. *Ukrainian Journal of Military Medicine.* 2024;5(4):48–55.
6. Lawry LL, Korona-Bailey J, Hamm TE, et al. A qualitative assessment of war-related rehabilitation needs and gaps in Ukraine. *J Health Popul Nutr.* 2025;44:175.
7. WHO Regional Office for Europe. Financing rehabilitation services in Ukraine: situation assessment and policy options. *WHO Report.* 2025; September:1–45.

MATOLINET S N., DUBROV S.

THE ROLE OF NUTRITIONAL SUPPORT IN THE PATIENT REHABILITATION PROCESS: AWARENESS LEVEL AND IMPLEMENTATION PRACTICE IN UKRAINE

Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine

CnPE «Kyiv municipal clinical hospital #12»

Introduction. Nutritional support is a crucial component of rehabilitation after severe diseases and injuries.

Objective. To assess the awareness of patients and physicians regarding nutritional support and its implementation in Ukraine.

Materials and Methods. In October 2025, a quantitative survey was conducted among 150 physicians (oncologists, neurologists, rehabilitation specialists) and 300 patients (post-stroke, oncology, polytrauma). Structured interviews were held online and in person.

Results and Discussion. Only 56 % of patients received dietary recommendations; among polytrauma patients – 42 %. 50% of patients relied on non-official sources of information (Internet, social media). 87 % of physicians provide nutritional advice, but only 31 % rate their knowledge as high; 15 % attended specialized training. Medical nutrition is prescribed by 61 % of physicians, while only 24 % of patients reported receiving it.

Conclusions. There is a significant gap between international standards of nutritional support and current Ukrainian practice. Educational programs, integration of dietitians into multidisciplinary teams, and inclusion of clinical nutrition into national protocols are required.

Keywords: nutritional support, rehabilitation, malnutrition, medical nutrition, Ukraine.

УЧАСТЬ АВТОРІВ В ПІДГОТОВЦІ СТАТТІ:

МАТОЛІНЕЦЬ Н.В. – дизайн статті, науковий інтерес, критичний аналіз, збір та аналіз даних, написання статті,
ДУБРОВ С.О. – дизайн дослідження, науковий інтерес, критичний аналіз.